

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this, use the original publication:

Berglund, M.; Blomroos, A.; Franz-Koivisto, L.; Hyppönen, T.; Jokinen, L.; Keskinarkaus, P.; Luoto, J.; Rogel, A.; Tolonen, T. & Vähämaa, V. 2020. Arjesta unelmiin DUUNIssa : vanhemmuuden taidot nuoren äidin ja isän vahvuutena. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 270. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 20-33.

Link to the original publication: [URL](#)

All material supplied via Turku UAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

3 Arjesta unelmiin DUUNISSA – Vanhemmuuden taidot nuoren äidin ja isän vahvuutena

Mari Berglund, Anna Blomroos, Larissa Franz-Koivisto, Tuula Hyppönen, Laura Jokinen, Pauliina Keskinarkaus, Janina Luoto, Aki Rogel, Tarja Tolonen & Veera Vähämaa

DUUNI – vanhemmuuden taidot työelämävahvuudeksi on valtakunnallinen hanke, jonka tavoitteena on nuorten vanhempien työelämävalmiuksien vahvistaminen hyödyntämällä kulttuuri- ja liikunta-alojen kolmannen sektorin toimijoiden osaamista. Kohderyhmänä ovat nuoret vanhemmat (noin 16–29-vuotiaat), jotka ovat tulleet vanhemmiksi nuorena, joiden toisen asteen koulutus on jäänyt suorittamatta tai jotka ovat jääneet kotiin lasten kanssa vanhempainvapaan jälkeen. Osallistujat jakavat yhteisen kokemuksen nuorena äidiksi tai isäksi tulemisesta. Tavoitteena onkin lähteä liikkeelle yhteisestä kokemuksesta nuorena eletystä vanhemmuudesta eli ryhmätoiminnassa osallistujilla on mahdollisuus vertaistukeen.

DUUNI-hankkeessa pilotoidaan yksilö- ja ryhmäohjausta nuorille vanhemmille. Tavoitteena on edistää osallistuvien nuorten työ- ja toimintavalmiuksia sekä auttaa tunnistamaan heidän omaa osaamistaan vanhemmuuden taitoja hyödyntämällä. Nuorten oma tekeminen ja toteutuksen räätälöinti ovat työskentelyssä keskeisiä asioita. Ryhmä- ja yksilötoiminnassa suunnitellaan ja toteutetaan interventioita oman osaamisen tunnistamiseen, kielellisen ilmaisun tukemiseen sekä vuorovaikutustaitojen ja työelämätaitojen kehittymiseen ilmaisutaidetta ja liikunnallisia menetelmiä hyödyntäen.

Yhdessä kohderyhmän ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa suunnitellaan, testataan ja dokumentoidaan erilaisia menetelmiä vanhemmuuden taitojen ja muun

osaamisen tunnistamiseksi. Hanke myös vahvistaa nuorten ohjauksen parissa työskentelevien ammattilaisten menetelmäosaamista ja eri sektoreiden välistä yhteistyötä työnohjauksellisen eValmennuksen avulla.

DUUNI-hankkeen toteutusaika on 1.1.2018–31.12.2020. Rahoituksesta vastaavat Euroopan sosiaalirahasto ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Hanketta toteutetaan Turun ammattikorkeakoulun, LAB-ammattikorkeakoulun, Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämispalveluiden, Kirjan talo ry:n, Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n ja Suomen Caritas ry:n yhteistyönä.

Vertaistukea ja työelämätaitoja DUUNI-hankkeen osallistujille

Laimion ja Karnellin (2010) mukaan vertaistoiminnalla tarkoitetaan sellaista toimintaa, joka tuo yhteen ihmisiä, joilla on jokin yhteinen kokemus. Heillä on mahdollisuus saada toisiltaan sentyyppistä tukea, jota muut tahot eivät pysty antamaan, koska yhteinen kokemus luo heidän välilleen keskinäistä ymmärrystä. Vertaisilta saatu tuki eheyttää ja auttaa ryhmän jäseniä jaksamaan heidän omassa arjessaan. Vertaistukea tarjoavassa toiminnassa ryhmän jäsenten on mahdollista löytää omat voimavaransa ja alkaa ottaa vastuuta elämästään passiivisen avun vastaanottamisen sijaan. Osallistujat ovat tasavertaisia, jäsenten asiantuntijuus syntyy heidän kokemustustaan. Vertaisiltaan ryhmän jäsen voikin saada tietoa omaan tilanteeseensa liittyvistä asioista. Ennen kaikkea siellä kuitenkin voi kokea tulevansa kuulluksi, ymmärretyksi ja hyväksytyksi erilaisine tunteineen ja ajatuksineen. Toisin sanoen tasa-arvoisessa vertaisryhmässä osallistujat saavat kokea itsensä merkityksellisiksi ja keskinäinen avun antaminen lisää tunnetta osallistujien omasta pätevyydestä. (Laimio & Karnell 2010, 11–13; 18–19.) Vertaisryhmä siis vastaa osallistujien psykologisiin autonomian, kompetenssin sekä yhteenkuuluvuuden tarpeisiin vahvistaen samalla sisäisen motivaation tunnetta, jota taas tarvitaan uuden oppimisessa (Järvi-lehto 2014, 27–28).

DUUNI-hankkeen ryhmätoiminnassa tarjoutuva vertaistuki luo näin ollen perustaa osallistujien omien voimavarojen löytymiselle sekä aktiivisen toimijuuden vahvistamiselle. Samalla tavoitellaan hankkeen päätavoitetta, joka on osallistujien työ- ja toimintavalmiuksien vahvistaminen. Näihin valmiuksiin lukeutuvat Hätösen (2005) mukaan vuorovaikutustaidot, ongelmanratkaisutaidot, oppimistaidot, oman työn johtaminen, viestintätaidot, tietotekniset taidot sekä yhteistyötaidot. Korhosen-Yrjänheikin (2018) mukaan työelämätaitoihin lukeutuvat itsetuntemus (esim.

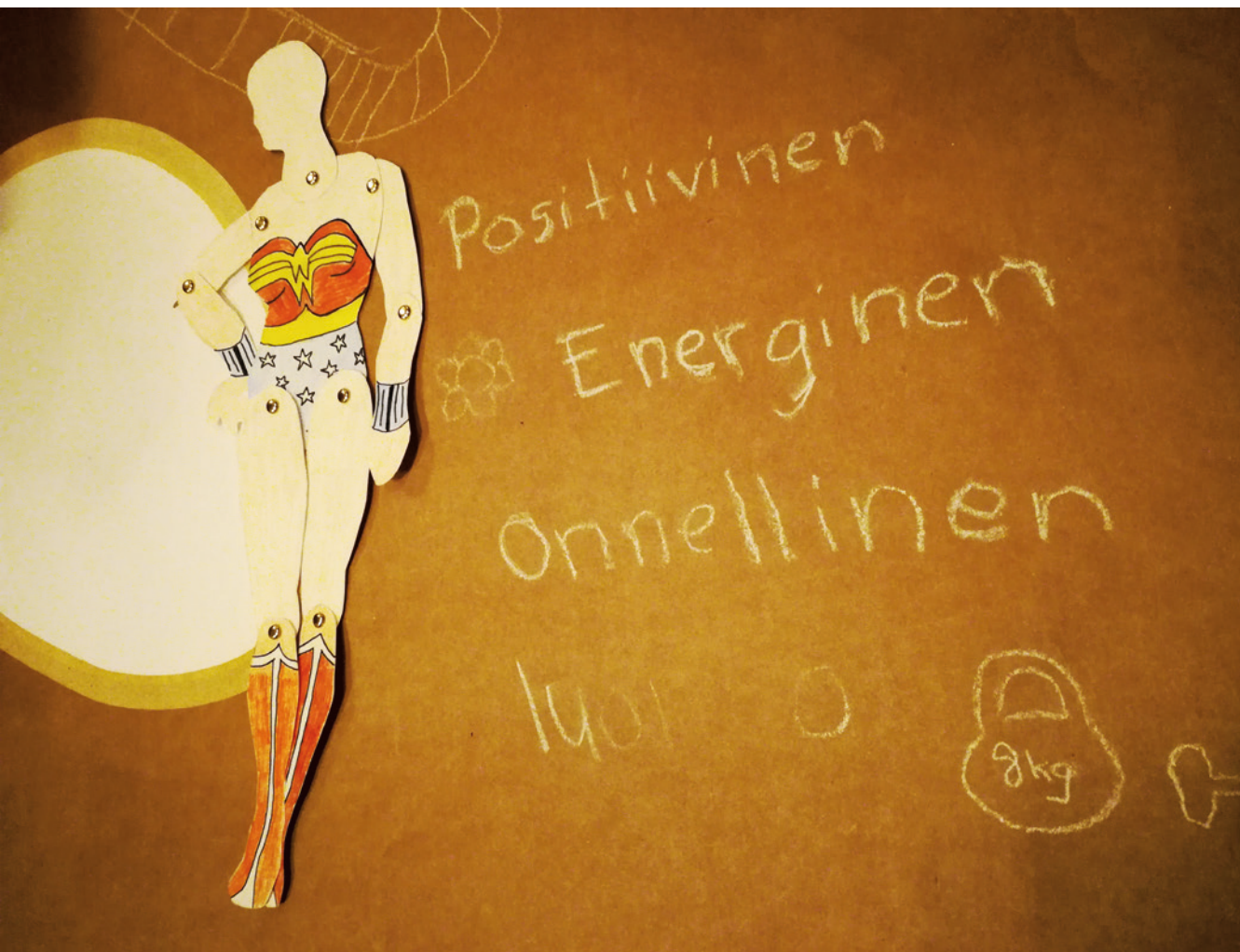
omien vahvuuksien tunnistaminen), tietoisuustaidot (kyky tietoiseen läsnäoloon) ja vuorovaikutustaidot sekä positiiviseen ihmiskäsitykseen ja luottamukseen perustuva arvomaailma. Tärkeänä osana yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen oppimista ovat tunnetaidot: kyky ymmärtää ja hyväksyä omat tunteet sekä säädellä tunnekokemuksia niin, että ne ovat sosiaalisesti hyväksyttäviä (Aro 2014, 11).

Työelämätaitoja käsitellään hankkeessa osallistujille tuttujen kokemusten kautta: opintokeskus Siviksen sanoin tunnistetaan ja tunnustetaan osallistujien arkioppimisen kautta hankittua tietoa ja osaamista. Liikkeelle lähdetään vanhemmuudesta ja perhearjesta kuten erilaisista kodin vuorovaikutustilanteista, tunteiden käsitteystä ja onnistumisen tilanteista. Ryhmätapaamisten edetessä siirrytään tarkastelemaan myös osallistujien kokemuksia opinnoissa sekä työpaikoissa, mikäli heille on ehtinyt kertyä työkokemusta. Kantavana ideana on tuoda esiin ja sanoittaa osallistujien onnistumisen kokemuksia omassa arjessaan. Näin vahvistetaan osallistujien kokemusta omasta osaamisestaan ja oppimisen mahdollisuuksistaan. Kun ihminen uskoo itseensä ja luottaa taitoonsa oppia uutta, hän uskaltaa herkemmin tarttua haasteisiin periksi antamisen sijaan (Järvilehto 2014, 55). Ryhmätoiminnan käytännön toteutusta, menetelmiä sekä osallisuuden toteuttamista esittelevät hankkeen ryhmän- ja yksilöohjaajat sekä eValmennuksen ohjaajat seuraavissa luvuissa.

Liikunta- ja taidelähtöiset menetelmät ryhmätoiminnassa

Liikunta- ja taidelähtöisten menetelmien kehittämistä vastaavat Turussa kaksi kolmannen sektorin toimijaa: kirjallisuuden ja sanataiteen edistämiseen keskittyvä Kirjan talo ry sekä monipuolisesti liikunnan saralla toimiva Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry (LiikU). Luovasta ilmaisusta ja liikunnasta ammentavia menetelmiä ovat hankkeessa kehittäneet ja testanneet sanataiteilija Veera Vähämaa ja liikunnanohjaaja Anna Blomroos. Vähämaa on ohjannut nuorten äitien ryhmiä Turussa opetuskoti Mustikassa, Turun Tyttöjen talossa sekä yhdessä Blomroosin kanssa Turun kaupungin ja seurakuntayhtymän ylläpitämässä Torin Kulmassa. Blomroos on ohjannut ryhmää Torin Kulman lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Raision yhdistyksen ylläpitämässä perhekeskus Satelliitissa.

Ryhmätapaamiset on luotu kuuden eri teeman ympärille, joista kutakin työestetään tapaamisten aikana. Teemoja ovat tutustuminen, vanhemmuus voimavarana, vanhemmuuden variaatiot, vuorovaikutus työelämässä, tulevaisuuden työelämätaidot

KUVA: DUUNI-hanke.

ja itsensä johtaminen. Näitä eri teemoja on kuuden ryhmätapaamisen aikana tarkasteltu monipuolisesti taiteen ja liikunnan avulla.

Luovissa ryhmissä on keskitytty pitkälti omakuvalliseen työskentelyyn. Jos ryhmässä on aktiivisia kirjoittajia, harjoitukset ovat pääosin sanataideharjoituksia, mutta jos kirjoittaminen tai kielellinen ilmaisu tuottaa haasteita, hyödynnetään monipuolisesti eri menetelmiä, kuten kuvallista työskentelyä tai muovailua. Sanataideharjoituksissa lähdetään usein liikkeelle niin sanotusta tajunnanvirrasta, jossa osallistuja kirjoittaa esimerkiksi kahdeksan minuuttia ohjaajan antamasta aiheesta vapaasti assosioiden. Aihe voi olla vaikka ”Minä olen hyvä” tai ”Minä äitinä”. Kun tekstiä on tuotettu vaikkapa kahdeksan minuuttia, kirjoittaja lukee tekstin itsekseen ääneen ja nostaa siitä esiin muutamia ydinajatuksia. Ne kirjoitetaan tiivistetysti ”kiteytyspaperille”. Ryhmätoiminnassa on tärkeää, että harjoitukset puretaan osallistujien omilla ehdoilla. Kenenkään ei tarvitse lukea omaa tekstiään ääneen tai kokea siihen painetta.

Omakuvallinen, yksilön identiteettiin keskittyvän työskentelyn tarve on kummunnut suoraan nuorten vanhempien omista toiveista. Moni on kokenut, että vanhemmaksi tulo on muuttanut omaa identiteettiä. Pikkulapsiarki ei kuitenkaan usein jätä aikaa ja tilaa pohtia omia tarpeita, toiveita tai kykyjä.

Liikuntaan keskittyvissä ryhmissä nuoret vanhemmat ovat tutkailleet osaamisalueitaan ja omaa suhdettaan liikkumiseen ja voimavaroihinsa. Ryhmissä on pohdittu perheen yhteistä liikkumista sekä erilaisia liikkujatyyppejä. Liikkuminen toimii välineenä, jonka avulla osaamista tarkastellaan. Anna Blomroos on hankkeen aikana havainnut, että liikunta madaltaa ihmisten kynnystä pohtia omassa elämässä isoja asioita. Tekemisen lomassa on helppoa keskustella ja syventää ajattelua suhteessa omiin taitoihin ja tulevaisuuteen. Liikkuminen vapauttaa ja helpottaa ulosantia. Ryhmätilanteissa introvertitkin osallistujat voivat saada helpommin tilaa, kun keskustelu limittyy liikkumiseen ja lapset ovat mukana. Näin huomio keskittyy kuuntelemisen ja puhumisen ohella myös tekemiseen ja kehoon, eikä kaikki huomio kiinnity yhteen puhujaan. Liikkuminen myös virkistää ja avaa ajattelua. Tästä on saatu hyviä tuloksia jo Liikkuvan koulunkin kautta (ks. esim. Kantomaa ym. 2018).

Liikuntaryhmissä on tehty voimavarakeskeisiä harjoitteita sekä keskitytty vanhemman ja lapsen yhteiseen liikkumiseen. Liikuntaryhmissä korostetaan sitä, että myös lasten kanssa voi liikkua yhdessä, eikä lapsi ole este liikuntaharrastukselle. Yhdessä liikkuminen edistää vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta.

Konkreettinen esimerkki siitä, kuinka ryhmissä on yhdistetty liikuntaa ja vahvuuksien tunnistamista on Voimavarapiiri. Sen tarkoituksena on yhdistää perinteistä kiertoarjoittelua ja identiteettityötä. Voimavarapiiri on toteutettu ulkona olevilla kuntolaitteilla, joista jokaisen kohdalla nuori vanhempi sai reippailun ohella pohtia tiettyä kysymystä tapaamiskerran teemaan liittyen. Toisella kierroksella palataan samoihin kysymyksiin ja osallistuja saattoi reflektoida sitä, miten ajatus oli kierroksen aikana jäsentynyt tai syventynyt. Näin kunto kasvaa ja ajattelu syvenee. Ajatukset kulkevat sujuvammin eteenpäin silloin, kun kehokin on liikkeessä.

Liikuntaryhmissä toiminnallisuus vuorottelee luontevasti pohdiskelun ja joskus kirjoitusharjoitustenkin kanssa. Liikuntaryhmissä ei ole tarkoitus tehdä raskasta treeniä vaan korostaa perusaktiivisuutta osana arkea sekä sitä, ettei äitien heti lasten syntymän jälkeen tarvitsekaan palata entiseen tapaan treenata. Raskauden jälkeisessä liikunnassa kannattaakin aloittaa siitä, että opettelee hallitsemaan keskivartalon ja lantionpohjan lihaksistoa.

KUVA: DUUNI-hanke.

Sekä luovat menetelmät että liikunta ovat tämänhetkisten kokemusten ja osallistujapalautteen perusteella toimineet hyvin vanhemmuuden vahvuuksien tarkastelussa ja osaamisen tunnistamisessa. Osallistujapalautetta on kerätty kolmiosaisin avoimin kysymyksin, joilla on kartoitettu sitä, mikä toiminnassa on ollut osallistujien näkökulmasta mielekästä, mikä on koettu vaikeaksi tai epärelevantiksi sekä sitä, mitä osallistujat jatkossa toivovat toiminnalta. Palautteen keruu on osoittautunut haastavaksi, koska palautekysely on toteutettu aina tapaamisen loppuksi. Tapaamisten loppupuolella mukana olevien lasten tarpeet korostuvat ja äitien huomio kiinnittyy vaipanvaihtoon, syöttämiseen ym. hoitotoimiin. Kuvaavan esimerkin palautteenantohetkestä

tarjoaa erään nuoren äidin antama palaute: Post-it-lapulla kysyttiin sisältötoiveita jatkoa ajatellen. Nuori äiti piirsi lapulle pitsapalan kuvan. Hän pahoitteli, ettei saanut sillä hetkellä mitään muuta aikaiseksi. Palaute huomioitiin ja viimeisellä tapaa-miskerralla ohjaaja toi kaikille pitsaa.

Avoimista palautekysymyksistä on kuitenkin noussut esiin joitakin yhteneviä linjoja, jotka korostavat sitä, että tarve toiminnalle on todellinen. Osallistujat ovat kokeneet mielekkäiksi ne aktiviteetit, joissa lapset ovat mukana, mutta fokus on kuitenkin vanhemman omassa hyvinvoinnissa. Osallistujat ovat kertoneet saaneensa intoa tarttua uusiin asioihin ja ajatella tulevaisuutta positiivisessa valossa. Niin liikunta- kuin taidelähtöiset menetelmät avaavat osallistujille uusia näkökulmia omaan itseen. Liikkuminen ja taideilmaisuus toimivat ikään kuin siltana uusiin tapoihin tunnistaa ja nimitä omia vahvuuksia sekä tutkia omaan tulevaisuuteen liittyviä toiveita ja odotuksia. Yksi DUUNI-ryhmätoiminnan perusajatuksista onkin tarjota vanhemmille tila ja aika pohtia omaa itseään ja sitä, millaisilla tavoilla omaa ”uutta” itseään voisi kuvailla ja tutkiskella. Tämä lisää vanhempien ja sitä kautta koko perheen hyvinvointia.

Maahanmuuttajien polku – kotivanhemmuudesta työelämään tai koulutukseen

Caritas ry:n DUUNI-toiminnassa keskitytään erityisesti tukemaan nuorten maahanmuuttajaäitien ja -isien valmiuksia hakeutua koulutukseen ja työelämään. Vertaistuki on toiminnassa tärkeää ja siksi panostetaan maahanmuuttajien kanssa työskennellessä kokemusasiantuntijaan ja yhteisen kielen kautta kokemusten jakamiseen toinen toistaan kunnioittavalla tavalla.

Maahanmuuttajien on kantäväestöä vaikeampi päästä työelämään mm. kielen, kulttuurin ja yhteiskuntajärjestelmän tuntemisen sekä sosiaalisten verkostojen ja koulutuksen puuttumisen vuoksi. Lisäksi ympäröivän yhteiskunnan asenteet vaikuttavat maahanmuuttajien mahdollisuuksiin (Launikari & Puukari 2005, 17). Tulkkauksen ja maahanmuuttajataustaisen ohjaajan tukemana maahanmuuttajan on helpompaa jäsentää omia asioitaan. Useimmat osallistujat osaavat englantia tai selkosuomea. Suomen kieltä käyttäen vahvistetaan parhaiten myös työelämän valmiuksia (Perokorpi-Sulin, Minna 2019). Toiminnassa pyritään luomaan jokaiselle turvallinen olo, jotta ryhmäläiset uskaltaisivat puhua vapaasti. Luottamuksen rakentaminen vie aikaa.

Ryhmän pääohjaaja haastattelee ennen ryhmän alkamista halukkaat ja selvittää heidän sopivuutensa ryhmään. Tällä selvitetään, onko työelämän tai opintojen suunnittelu ajankohtaista osallistujalle. Ryhmän kooksi on määritelty neljä henkilöä, koska tulkkaaminen vie aikaa ja turvallisen ympäristön luominen on helpompaa, jos ryhmäläisiä on vähemmän. Ryhmätapaamisia on yhteensä kuusi kuten muissakin DUUNI-ryhmätoteutuksissa.

Ensimmäisellä ryhmätapaamisella DUUNI-hanke esitellään ja ryhmän ohjaajat ja jäsenet esittelevät itsensä. Ryhmän ohjaajissa ja jäsenissä on sekä maahanmuuttajia että kantaväestöä. Täten voidaan vähentää ennakkoluuloja, lisäksi näin tuodaan esille monikulttuurisuuden rikkautta. Osallistujilta myös kysellään heidän tavoitteitaan ja toiveitaan ryhmän suhteen.

Toisella ryhmätapaamisella aiheena on vanhemmuus voimavarana. Silloin tehdään pieniä perinnenukkeja. Tekemisen yhteydessä ryhmäläiset käsittelevät vahvuuksiaan, elämän ja vanhemmuuden kokemuksiaan sekä omaa hyvinvointiaan. Nukkeen historia on pitkä ja niitä tehdään kaikissa kulttuureissa, joten samalla pohditaan omaa ja toisten kulttuuria ja historiaa. (Suvanto ym. 2017.) Erilaisten tukikysymysten avulla kannustetaan osallistujia kertomaan omaa tarinaansa. Käsillä tehdessä ei tarvitse niin jännittää omaa sanomista ja se huomaamatta vapauttaa puhumaan avoimemmin.

Ryhmätapaamisissa saattaa olla mukana lapsia, jolloin ryhmäläisiä lähestytään usein lasten kautta. Monen elämään on kuulunut ennen Suomeen tuloa opiskelua, työtä ja vanhemmuutta. Näitä taitoja pyritään tuomaan esille. Tavoitteena on rakentaa identiteettiä entistä peittelemättä ja yhdistämällä se minään ja ammatti-identiteettiin. Maahanmuuttajat kokevat joutuvansa usein koulutustaan vastaamattomiin töihin ja täten myös pienemmille tuloille. He ovat saattaneet ennen toimia esimerkiksi opettajana ja olleet arvostettuja, mutta nykyisin toimia siivoojana ja aliarvostettuna sekä vähävaraisena. Näin ollen he haluaisivat hankkia esimerkiksi lisää suomalaista koulutusta päästäkseen eteenpäin elämässä. (Keskinen ym. 2010, 28.)

Kolmannella ryhmäkerralla keskustellaan koulutus- ja työelämästä Suomessa. Ryhmässä kuullaan esimerkkejä ja kerrotaan erilaisia tapoja toimia siitä. Saatetaan kutsua paikan päälle lasten vanhempia, joita ryhmäläiset voivat haastatella. Osallistujat ovat saaneet käytännön esimerkkejä siitä, miten toimitaan, jos lapsi sairastuu vanhemman ollessa töissä tms. Jos ryhmäläiset eivät osaa esittää kysymyksiä, ryhmän

vetäjät tekevät kysymyksiä vetäen ryhmäläisiä siten mukaan keskusteluun ja kannustaan heitä tuomaan omia pohdintojaan esille.

Neljännellä ryhmätapaamisella käsitellään työhaastattelua. Siihen valmistautuminen alkaa jo ennen ryhmän tapaamista, kun ryhmäläisille lähetetään etukäteismateriaaleja. Näin he voivat omassa rauhassa tutustua suomenkieliseen materiaaliin. Sitä lähetetään myös englanniksi. Ryhmässä keskustellaan aineiston pohjalta. Sitten tutustutaan työpaikkahakemusten videoihin sekä englanniksi että suomeksi verkon kautta. Maahanmuuttajat tekevät myös oman videon, jossa heillä on mahdollisuus käyttää englannin kieltä, jos se tuntuu heistä sillä hetkellä luontevalta.

Viidennellä ryhmätapaamisella tehdään tutustumiskäynti osallistujien toiveen mukaisesti esimerkiksi työvoimatoimistoon tai oppilaitokseen. Tällä vahvistetaan ryhmäläisten kokemuksta kuulumisesta yhteiskuntaan tasavertaisena jäsenenä, joka saa apua ja palveluita.

Viimeisellä ryhmätapaamisessa käydään läpi kotitehtävä, jossa osallistujat ovat tehneet CV:n. Rohkaistaan ryhmäläisiä omiin tavoitteisiin ja autetaan mahdollisuuksien mukaan käytännön asioissa, kuten ajan varaamisessa TE-toimistoon. Osallistujille pyritään antamaan realistinen kuva omista mahdollisuuksista työmarkkinoilla ja kannustetaan myös unelmiin. Ryhmäläiset keskustelevat ryhmän antamasta hyödystä ja tapaavat edellisen ryhmän jäsenen, joka kertoo omasta tilanteestaan. Näin ryhmäläiset saavat kuulla jatkumahdollisuuksista. Caritas pyrkii myös antamaan tietoja siitä, kuinka osallistujat voisivat edetä tavoitteidensa saavuttamiseksi. Esimerkiksi koulutetuille maahanmuuttajajaisille tarjotaan Womento-mentorointiohjelmaa (Ahlfors ym. 2014; Fågel ym. 2012). Maahanmuuttajille korostetaan verkostojen rakentamisen tärkeyttä sekä työelämän että arkipäivän asioita varten. Tämä on erityisen keskeistä osallistujille, joilla ei ole paljon lähitukea antavia ystäviä tai sukulaisia. Osallistujajapalaute on ollut myönteistä. Toiminnalliset harjoitukset on koettu luonteviksi ja työelämätaitojen vahvistamiseen kohdistettua ohjausta on pidetty hyödyllisenä.

Yksilöohjaus DUUNissa

Yksilöohjauksella tuetaan DUUNI-ryhmään osallistuvan nuoren vanhemman yksilöllistä osaamisen tunnistamista ja tulevaisuussuunnitelman rakentamista. Ohjauksen keskiössä on yksilön omien tavoitteiden ja toiveiden käsittely konkreettisen koulutus- tai työpolun rakentamiseksi.

Yksilötapaamisissa ohjaaja tukee ryhmässä käsiteltävien teemojen nivomista osaksi henkilökohtaista urasuunnitelmaa. Tapaamisiin yksilöohjaaja räätälöi erilaisia tavoitteen asettelun sekä osaamisen, taitojen ja vahvuuksien tunnistamisen harjoituksia, jotka koostavat, täydentävät ja syventävät ryhmäohjauksen sisältöjä.

Tapaamisten välillä ohjattava jatkaa teemojen itsenäistä työstöä ja kokoaa ajatuksiinsa Padlettiin, sähköiselle ”osaamisseinälle”. Jokaiselle ohjattavalle rakentuu siis ryhmä- ja yksilöohjauksen tuloksena osaamisseinä, johon ohjattava sanoittaa vahvuuksiaan, vanhemmuuden taitojaan ja työelämäosaamistaan sekä ajatuksia tulevaisuudesta. Tarpeen mukaan ohjattava voi jatkossa hyödyntää osaamisseinäänsä osaamisen esittämisen ja tulevaisuussuunnittelun välineenä.

Yksilöohjauksissa keskustelut ja harjoitukset tähtäävät voimaantumiseen, itseluottamuksen kasvuun ja toimijuuden lisäämiseen oman urapolun rakentajana, jolloin ohjattava pystyy näkemään itsensä osana työmarkkinoita tai koulutuskenttää. Osallisuutta vanhemmuuteen edistetään erilaisten harjoitusten, kuten vanhemmuuden arvojen, roolien ja taitojen kautta. Yksilöohjauksessa keskitytään myös vanhemmuuden taitojen siirtovaikutukseen korostamalla vanhemmuuden taitojen merkitystä työelämässä.

Saadussa palautteessa korostui onnistuminen yksilöllisessä kohtaamisessa ja arvotuksessa. Ohjaus tarjosi ajan ja paikan tavoitteelliseen tulevaisuuden suunnitteluun ja unelmointiin. Toimintaan osallistuminen laajensi ohjattavan osaamiskuvaa, lisäsi ammatillista itseluottamusta ja antoi ideoita ammatittulevaisuudesta. Konkreettiset vinkit auttoivat seuraavien koulutus- tai työaskelten suunnittelussa ja motivoivat niiden toteuttamiseen. Vanhemmuudesta muodostui merkittävä voimavara, jota osallistujat kokivat voivansa hyödyntää koulutus- tai työpoluilla.

Työnohjauksellinen eValmennus

DUUNI-hankkeessa eValmennuksen kokonaisuus on muotoutunut DUUNI-hanketoimijoiden keskustelujen, sisällöntuottamisen, ohjausprosessien ja arvioinnin pohjalta. eValmennuksen viitekehyksessä vanhemmuutta ja vanhemmuuden taitoja tarkastellaan ensiksi tunnetun Bentovimin ja Bingley Millerin (2006) perhearviointimallin pohjalta. Toinen näkökulma vanhemmuuden taitoihin perustuu Varsinais-Suomen lastensuojelun kuntayhtymässä kehitettyyn vanhemmuuden roolikarttaan (Helminen & Iso-Heiniemi 1999). Kolmanneksi vanhemmuuden

variaatioita, muunnelmia tarkastellaan suomalaisen perhetutkimuksen pohjalta (Ritala-Koskinen 2001; Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013).

Vanhemmuuden taitoja ja vahvuuksia pyritään tunnistamaan työelämään siirrettävissä taitoina (transfer skills), joita ovat oman toiminnan johtamisen taidot ja metakognitiot, itsesäätelytaidot, elämänmuutosten ja stressin hallinnan sekä päätöksentekotaidot. Nämä taidot auttavat vanhempia tekemään myös uraan liittyviä valintoja ja päätöksiä sekä selviytymään uusista tehtävistä ja niitä opitaan läpi elämän niin työssä kuin työn ulkopuolella. (Ruohotie 2004.)

DUUNI-hankkeen eValmennuksen tavoitteena on vahvistaa nuorten vanhempien ohjauksen parissa työskentelevien ammattilaisten menetelmäosaamista, keskinäistä verkostoitumista ja yhteistyötä sekä tukea menetelmäkehittelyä vanhemmuuden taitojen osaamisen tunnistamiseksi. Valmennus sisältää kuusi verkkotapaamista Skype for Business -alustalla. Valmennuksen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa LAB-ammattikorkeakoulu ja materiaalia koskevasta teknisestä tuesta vastaa Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelut. Digitaalinen työskentelyalusta tuotettiin Optima-verkkoympäristöön, joka on yksilö- ja ryhmänohjaajien käytössä. Työskentelyalusta sisältää valmennustapaamisten teemalliset ohjauskokonaisuudet, kirjallisuuden, menetelmäesimerkkejä ja tehtävien palautusalustat sekä valmennustapaamisten arviointikyselyn. Ensimmäisessä syklissä tuotettiin hanketoimijoiden yhteistyönä verkkovalmennuksen prototyyppi, jota kehitetään toisessa syklissä.

Ohjaus- ja valmennusprosessit noudattavat eValmennuksen viitekehyksen teemallista ja ajallisesta rakennetta. Verkkotapaamisten teemoja ovat ohjaaminen ja reflektiivinen työote, vanhemmuus voimavarana ja itsensä johtaminen, vanhemmuuden variaatiot työelämävahvuutena, vuorovaikutustaidot työelämässä, tulevaisuuden työelämätaidot sekä ohjaajan osaaminen ja hyvät käytännöt. Teemat noudattelevat siis pitkälti nuorille vanhemmille suunnattujen ryhmätapaamisten teemoja.

eValmennukseen osallistuva yksilö- ja ryhmänohjaaja kokoaa reflektiopäiväkirjaa, johon hän kirjaa omat tavoitteensa ja ohjauksen hyviä käytäntöjä, dokumentoi niitä ja erittelee prosessin etenemistä. Reflektiopäiväkirjan aihepiirejä voivat olla omat tavoitteet, teemat, tunnistamisen menetelmät ja ryhmädynamiikka. Ryhmänohjaaja tuo valmennustapaamiseen ohjauskerran suunnitelmia, reflektiopäiväkirjan pohjalta herättämiä kysymyksiä, oivalluksia ja hyviä käytäntöjä. Valmennuksen lopuksi ohjaaja arvioi omien tavoitteidensa toteutumista sekä itse käyttämiään menetelmiä, joista valitsee enintään viisi hyväksi käytännöksi soveltuva esimerkkiä.

Toiminnallisen eValmennuksen periaatteita ovat luottamuksellisuus, toimijalähtöisyys, systeemisyyt, osallisuus, toiminnallisuus ja yhteisöllisyys. Verkko-ohjaus on valmennuksessa siten osallistujakeskeistä, osallistavaa, dialogista ja toimintatavoiltaan vaihtelevaa. Siinä sovelletaan sosiometrian tekniikoita, roolityöskentelyä ja narratiivista työtettä. Se sisältää äänimateriaalia ja keskittymisharjoitteita.

Ensimmäisen DUUNI-syklin aikana (syksy 2018–kevät 2019) eValmennukseen osallistui kymmenen DUUNI-hankkeen yksilö- ja ryhmänohjaajaa. Osallistujat arvioivat jokaista valmennustapaamista Group Session Rating Scale -lomakkeesta muokatulla sähköisellä lomakkeella Optima-verkkotyötilassa. Arviointi tehtiin asteikolla 1–5. Arvioinnin kohteena olivat kokemus tapaamisesta, tapaamisen päämäärä ja keskustelun aiheet, työskentelytapa tai menetelmä, valmentajien toiminta ja tapaaminen yleisesti. Lisäksi sähköisesti annettujen vastausten pohjalta käytiin osallistujien kanssa arviointikeskustelu siitä, mikä toimi, mitä kehitettävää oli ja mitä viedään käytäntöön.

Vahvuuksina osallistujat pitivät valmennuksen selkeää rakennetta, rauhallista ja reflektiivistä työtettä, verkkotyötilaan ja -työkaluihin sekä työskentelytapaan perehdyttämistä ja turvallista kohtaamisen ja kuulluksi tuleminen kokemusta verkossa. Tapaamisten teemoittaminen, kolmen tunnin kesto ja tauottaminen koettiin taroituksenmukaisiksi. Virittäytymisessä ja siirtymissä toimivia olivat rentoutusharjoitukset, musiikin, liikkeen, kuvien käyttö ja pienet hauskat tehtävät. Virtuaalisena fläppitauluna käytetty Padlet-työkalu toimi osallistujien kysymysten näkyväksi tekemisessä ja ohjaussuunnitelmien jakamisessa. Verkkoneuvottelutyökaluna Skype for Business toimi tapaamisissa hyvin. Myös Optima-työtilaan koottu teoreettinen tausta-aineisto ja materiaalipankki saivat osallistujilta kiitosta.

Kehittämisen kohteina osallistujat pitivät seuraavia: valmennuksen materiaalin visuaalinen yhdenmukaistaminen ja selkiyttäminen, teemojen teoreettinen syventäminen, ulkomaalaistaustaisten vanhempien kulttuurisensitiivisen ohjauksen kehittäminen, ajan tasapuolinen jakaminen, työskentelyohjeiden kirjaaminen ja pienryhmätyöskentelyn mahdollistaminen, konkreettiset harjoitukset sekä verkkotyöalustojen ja -työkalujen helppo saavutettavuus. Yksilö- ja ryhmänohjauksen ja eValmennuksen prosessien tulisi myös synkronoida selkeämmin vanhemmuuden taitojen ja työelämätaitojen siirtovaikutuksen näkyväksi tekemiseksi.

DUUNI-hanke on käynnissä vuoden 2020 loppuun asti. Viimeinen pilotointikausi hankkeessa on keväällä 2020. Tämän jälkeen arvioinnin kautta hyviksi käytänteiksi

valikoituneet toimintatavat, menetelmät ja harjoitukset kootaan hankkeen verkkosivuille hyvien käytänteiden työkalupakkiin. Sivuilla harjoitteet ovat vapaasti hyödynnettävissä kaikille nuorten vanhempien kanssa toimiville.

Lähteet

Ahlfors, G., Saarela, I., Vanhanen S. & Wetzer-Karlsson, M. 2014. Työuramentoroinnilla tuloksiin. Opas koulutettujen maahanmuuttajien mentorointiin. Helsinki: Väestöliitto. Viitattu 25.9.2019. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b8d38632f2870ea32723c75a4262d82a/1568885658/application/pdf/3832980/Womento%20koulutusopas%20PDF%20101114.pdf>.

Alitolppa-Niitamo, A., Fågel S. & Säävälä, M. (toim.) 2013. Olemme muuttaneet ja kotoudumme – maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto.

Aro, T. 2014. Miten ymmärrämme itsesäätelyn? Teoksessa Aro, T. & Laakso, M-L. (toim.) Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti, 10–19.

Bentovim, A. & Bingley Miller, L. 2006. Perhearviointiopas. Perheen voimavarojen, vahvuuksien ja vaikeuksien arviointimenetelmä. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.

DUUNI-hankkeen verkkosivut <https://duunitaidot.turkuamk.fi/>.

Fågel, S.; Säävälä, M. & Salonen, U. 2012. Womento: Naiset mentoroinnilla yhteisiin tavoitteisiin. Helsinki: Väestöliitto. Viitattu 25.9.2019. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/c103b99e06b4e7d43f0f55fce0486700/1345034260/application/pdf/1682360/Womento%20k%C3%A4sikirja.pdf>.

Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Hätönen, H. 2005. Työelämäosaamisen osaamiskartta. Väline osaamisen arviointiin ja kehittämiseen. Helsinki: Educa-Instituutti Oy.

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Suom. Eskelinen, P. & Kiviaho, M. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Keskinen, S.; Rastas, A. & Tuori, S. 2009. En ole rasisti, mutta. – maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino. Viitattu 25.9.2019 https://www.academia.edu/37333408/En_ole_rasisti_mutta...pdf.

Kantomaa, M.; Syväoja, H.; Sneck, S.; Jaakkola, T.; Pyhältö, K. & Tammelin, T. 2018. Koulupäivän aikainen liikunta ja oppiminen. Tilannekatsaus tammikuu 2018. OPH. Raportit ja selvitykset 2018:1. Viitattu 5.2.2020. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/koulupaivan-aikainen-liikunta-ja-oppiminen>.

Korhonen-Yrjänheikki, K. 2018. Mitä on tulevaisuuden asiantuntijaosaaminen? KEVAN blogi 17.4.2018. Viitattu 5.8.2019. <https://www.keva.fi/blogi-kirjoitukset/mita-on-tulevaisuuden-asiantuntijaosaaminen/>.

Laimio, A. & Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta–kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Vertaistoiminta kannattaa. Tanja Laatikainen (toim.) Asumispalvelusäätiö ASPA. 9–19. Viitattu 2.8.2019. http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf.

Launikari, M. & Puukari S. 2005. Multicultural Guidance and Counselling. Theoretical foundations and best practices in Europe. Jyväskylä: Institute for Educational Research, Cimo.

Opintokeskus Sivis. Osaamisen tunnistaminen. Verkkomateriaalit. Viitattu 5.8.2019. <https://www.ok-sivis.fi/tunnista-ja-tunnusta-osaaminen/osaamisen-tunnistaminen.html>.

Perokorpi-Sulin, M. 2019. Maahanmuuttajaäitien pääsy koulutukseen ja työelämään tukee koko perheen kotoutumista. Kotouttaminen.fi- blogi 3.7.2019. Viitattu 25.9.2019. <https://kotouttaminen.fi/blogi/-/blogs/maahanmuuttajaaitien-paasy-koulutukseen-ja-tyoelamaan-tukee-koko-perheen-kotoutumista>.

Ritala-Koskinen, A. 2001. Mikä on lapsen perhe? –Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D. Viitattu 14.8.2018. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/67079>.

Ruohotie, P. 2004. Metakognitiiviset taidot ja ammatillinen kasvu yliopistokoulutuksessa. Teoksessa Puheenvuoroja kasvatustieteiden tiedekunnan kehittämiseksi. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan 30-vuotisjuhlajulkaisu. Tampere: Tampereen yliopisto, 36–48.

Suvanto, K.; Korpelainen E. & Suvanto J. 2017. Nuken henki. Karjalaisten perinnenukkien historiaa ja valmistusta. Ortodoksisten nuorten liitto ONL ry.